

УДК 070:[378.016:070.41](477)

**Дисципліна
«Основи редагування»
в подоланні журналістики
безграмотності
і примітивізму:
проблема практики ЗМІ
очима студентів факультету
журналістики КНУКіМу**

Микола ТИМОШИК

д-р філол. н., проф.

Київський національний
університет культури
і мистецтв

вул. Є. Коновальця, 36
01133, Київ, Україна

e-mail: nkin@ukr.net

ORCID ID 0000-0002-7011-3022

© Тимошик М., 2020

Автор — учений і професійний журналіст із багаторічним досвідом практичної журналістики — вивчає стан справ із журналістською освітою в Україні, якій за останні три десятиліття так і не вдалося позбутися рудиментів радянської системи навчання.

Із нагальних проблем такої освіти автор виокремлює одну грань, за якою проглядається тривожна тенденція: українська журналістика вже зримише стає безграмотною, примітивною. Стосується це не лише мовної культури, а і структурної, жанрової, фактологічної та змістової характеристик основи-основ журналістики — уже оприлюднених текстів.

Йдеться про рівень викладання дисциплін так званого редагувального блоку, про роль нормативної дисципліни «Основи редагування» в подоланні журналістики безграмотності і примітивізму. У поле зору потрапили відірвані від практики журналістики схоластичні теорії, які так і не були сприйняті практикою.

Натомість у навчальних планах факультетів та відділень журналістики поменшало предметів, вивчення яких формує стрижень професіограми журналіста. Це призвело до формування малограмотного журналіста-манкурта, який навчений різноманіттю маніпулятивних технологій, готовий за гроші виконувати замовлення своїх хазяїв — власників ЗМІ.

Подана добірка роздумів студентів факультету журналістики Київського національного університету культури і мистецтв про відповідальність носія журналістських та редакторських посад у конкретиці сутнісних аспектів нормативного курсу «Основи редагування». Ці тексти, на думку автора, слугуватимуть для майбутніх дослідників-журналістикознавців цінним і, певною мірою, несподіваним емпіричним матеріалом. Ці тексти мають промовисту печатку доби. Корумпованість вищих ешелонів влади, деградація судової системи, системна криза економіки та суспільної моралі не могли не відбитися на стані української університетської освіти загалом і журналістської зокрема.

Ключові слова: журналістська освіта, редактор, редагування, журналістика примітивізму, сумнівні теорії журналістики, комунікативістика.

DISCIPLINE «EDITING BASICS» IN OVERCOMING THE JOURNALISM OF ILLITERACY AND PRIMITIVISM: the problem of mass media practice through the students eyes of the Journalism Faculty of KNUKiM

Mykola Tymoshyk

Doctor of Philology, Professor
Kyiv National University of Culture and Arts
36 Ye. Konovalets str., 01133, Kyiv, Ukraine
e-mai: nkin@ukr.net
ORCID ID 0000-0002-7011-3022

The author is a scientist and professional journalist with wide-ranging experience in practical journalism — studies the affairs state with journalism education in Ukraine, which for the past three decades has not managed to get rid of the Soviet education system rudiments.

From the urgent problems of such education, the author singles out one facet, which shows an alarming trend: Ukrainian journalism is becoming more illiterate, primitive. This applies not only to the language culture but also to the structural, genre, factual, and semantic characteristics of journalism fundamentals — already published texts.

It is about the level of teaching the disciplines of the so-called editorial block, the role of the normative discipline «Editing Basics» in overcoming the journalism of illiteracy and primitivism. Scholastic theories detached from the journalism practice, which were never accepted in practice, came into view.

Instead, the curricula of journalism faculties and departments have reduced the number of subjects the study of which forms the core of a journalist's professional profile. This has led to the formation of an illiterate journalist-mankurt, who is trained in a variety of manipulative technologies, ready for the money to fulfill the orders of his media owners.

A presented selection of students' thoughts of the Journalism Faculty of Kyiv National University of Culture and Arts is about the responsibility of journalistic and editorial positions holder in the specifics of the normative course essential aspects «Editing Basics». These texts, according to the author, will serve as valuable and, to some extent, unexpected empirical material for future researchers and journalists. These texts have the eloquent seal of the day. Corruption of the highest echelons of power, judiciary degradation, the systemic crisis of economy and public morality could not but affect the state of Ukrainian university education in general and journalism in particular.

Keywords: *journalism education, editor, editing, primitivism journalism, dubious theories of journalism, communicative studies.*

Актуальність теми

Висловлю тверде припущення: подані в цій статті міркування про чин, місію і відповідальність носія різних журналістських та редакторських посад у конкретиці сутнісних аспектів лише одного нормативного курсу — «Основи редагування» — за відвертістю, глибиною розкриття, свіжістю й нестандартністю змістових домінант, різноманіттям їх граней слугуватимуть для майбутніх дослідників-журналістикознавців цінним і, певною мірою, несподіваним емпіричним матеріалом. На це є принаймні три причини.

Перша. Тут зафіксовані думки тих, хто лиш почав освоювати на університетській лаві ази престижної за всіх часів і водночас складної для опанування тонкощів побутування професії журналіста. Ідеться про недавніх школярів, які ще не встигли набути життєвого досвіду і для яких уявлення про обраний фах є здебільше романтизованою, сформованою фільмами, літературними героями, також не завжди відповідними реаліям суспільними стереотипами. Отож, у таких міркуваннях об'єктивно ще немає нальоту буденної зашореності чи політичної заангажованості.

Друга. Ці тексти майбутні журналісти написали в непросту добу українського державотворення, для якої, гадаю, прийнятним буде в майбутньому означення епохи втрачених можливостей і повальної безграмотності на елітних щаблях влади. Корумпованість вищих ешелонів влади, деградація судової системи, системна криза економіки та суспільної моралі не могли не відбитися на стані української університетської освіти загалом і журналістської зокрема.

Третя. В останні роки помітно загострилися проблеми змісту журналістської освіти. Вона все частіше потрапляє під дошкульний і, варто підкреслити, справедливий вогонь критики передусім практиків журналістики, керівників засобів масової інформації. Останнім усе складніше доводиться вибирати з випускників численних факультетів і відділень журналістики добре підготовлених репортерів до праці в реальній журналістиці.

Стан розробки проблеми

Важко не погодитися з думкою Олени Кутовенко, яка стверджує, що за роки незалежності нашої держави журналістській освіті так і не вдалося позбутися рудиментів радянської системи навчання: серед 70 журналістських кафедр, які готують майбутніх журналістів, лише два освітянські проекти експерти й журналісти називають успішними. Ідеться про Могилянську школу журналістики в НаУКМА та дві магістерські програми в Українському католицькому університеті (Кутовенко, 2016).

Про нагальну необхідність кардинальних змін у цій ділянці з тривогою наголошують зокрема А. Шевченко (2005), С. Квіт (2006), М. Житарюк (2006).

Виклад основного матеріалу

Витоки наукових теорій сумнівної якості

Комплексне дослідження проблеми, яке стосуватиметься змісту навчальних планів, матеріальної бази університетів та відповідності фаховим вимогам викладачів принаймні профільних навчальних дисциплін, що формують своєрідний паспорт спеціальності «Журналістика» й дають можливість студентам ефективно набувати професійні навички, в автора цих рядків на часі. А поки що в цій публікації виокремлю лише одну грань, за якою проглядається тривожна тенденція: наша журналістика вже зриміше стає безграмотною, примітивною, загумінковою, сірою. Стосується це не лише мовної культури, а і структурної, жанрової, фактологічної та змістової характеристик основи-основ журналістики — уже оприлюднених текстів.

З чого все почалося?

Із середини 90-х років минулого століття на пострадянському просторі низка фахівців, які мали вплив на формування інформаційного простору, голосно заговорили про революцію в технології виготовлення друкованої продукції, а відтак і про кардинальні зміни в технології підготовки журналістського, ширше — будь-якого виду видавничої продукції до оприлюднення. Це пов'язувалося передусім із суцільною комп'ютеризацією складного редакційно-видавничого процесу, причому на всьому його ланцюгу: від створення, тиражування — до поширення різних видів видавничої продукції.

У такому «комп'ютеризаційному запалі» (на пострадянських теренах, на відміну від західноєвропейських, він розвивався із запізненням, а тому стверджувався в короткому часовому діапазоні) і серед науковців знайшлися охочі поставити з ніг на голову не лише окремі теоретичні постулати, а й оголосити в цілому революцію в теорії журналістики та видавничої справи й редагування.

Сутність «революційної» теорії полягала, найперше, у прагненні запровадити кардинальні зміни за двома напрямками.

Перший. Ствердити в журналістикознавстві нові терміни, а відтак підвести під них нову систему понять.

Другий. Змінити сутність традиційного розуміння редагування як процесу, передусім, творчого, спробувати його математизувати та формалізувати, цілковито ігноруючи видовими, типологічними, творчими, культурологічними ознаками того чи іншого видання.

З'явилася низка наукових статей і навіть навчальних видань. Серед активних впроваджувачів теоретико-практичних нововведень варто виділити дослідника зі Львова З. Партико (2001).

Таких новацій мало не в наказовій тональності була низка і вони настійливо просувалися в різних наукових і навчальних текстах.

Звернемо увагу на найбільш абсурдні, як згодом виявилось, а тому й резонансні на початку:

- відмовитися від коректорських процесів зчитування і вичитування журналістського тексту за повністю комп'ютеризованої технології підготовки його до друку є зайвим;
- обійтися без паперового обміну версток при підготовці оригінал-макетів видань, а всі процеси редагування здійснювати лише на дисплеї комп'ютера;
- замінити поняття редагування й науку про неї термінами едитологія, едиторика;
- запровадити нормативну теорію редагування, яка передбачає уніфікацію цього процесу у вигляді математично обрахованих алгоритмів та норм;
- зменшити кількість дисциплін гуманітарного змісту на спеціальностях «Журналістика» і «Видавнича справа та редагування», натомість ввести математичні та природничі дисципліни.

Як відреагували на ці нововведення практика журналістики й наука про неї?

Реакція практичної журналістики

Практика журналістики і видавничої справи ці сентенції прогнозовано не сприйняла, оскільки вони виявилися механічно надуманими й такими, що суперечать віковому досвіду не одного покоління кращих редакторів підготовки різних видів текстів до оприлюднення.

Йшлося передусім про так зване екранне редагування, яке не передбачає виведення на папір різних варіантів авторського чи видавничого оригіналів для роботи редактора. Зовні виглядало надто по-модному: автор передає до редакції чи видавництва електронною поштою свій твір, там його «розкривають» на екрані, редагують, верстають, роблять звірку й таким же способом — електронною поштою — передають на друк до поліграфічного підприємства. Усі ці процеси редакційні працівники контролюють лише на екрані комп'ютера.

Ініціаторів такого способу реорганізації редакційної роботи підкупувала очевидна вигода, яка лежала на поверхні: заощаджується папір та інші витратні матеріали. Однак за цим приховувалась серйозна проблема. Як засвідчує практика, спроби у такий спосіб готувати до друку газетно-журнальні і книжкові видання виявилися невдалими. Тексти виходили у світ із численними змістовими й технічними помилками.

Втім, криза економіки спонукала деяких керівників новоутворених редакцій та видавництв поспішити змінити перевірену століттями технологію редакторської роботи з авторським оригіналом: коректорати ліквідовувалися в більшості редакцій газет та журналів.

Нині можна перелічити на пальцях ті, де вони залишилися. Звісно, що йдеться про ті редакційні колективи, які залишилися вірними традиціям якісної журналістики. З-поміж них — всеукраїнські популярні видання «День», «Сільські Вісті», «Слово Просвіти», «Літературна Україна» та ще дециця.

Загалом, спробувавши готувати лише за посередництвом монітора комп'ютера будь-яке видання й «обпікшись» фактом низки несподіваних помилок, виявлених уже в сигнальному примірнику, відповідальний видавець більше не ризикне уникати паперових варіантів верстки, а тим більше верстки підписної, на основі якої здійснюється остаточний електронний запис оригінал-макету для передачі його до друкарні. Таке ж застереження зробили собі і професіональні редактори радіо- та телеканалів.

Редакторська практика вже довела, що одна людина не може бути й редактором, і коректором одного й того ж видання. Якою грамотною й досвідченою вона б не була, помилки в оригінал-макеті будуть неминучими. Пояснення просте: при повторному читанні одного й того ж тексту відбувається процес звикання до нього, тому видавничі й коректорські «чортики» вже не так помітні. Потрібна «свіжа голова».

Науково-освітні експерименти та їхні наслідки

У цьому сегменті формування журналістських і редакторських кадрів продовжилися часто поспішні й непродумані експерименти, які не укорінені в практику, а тому з часом виявляться не перспективними.

Виділю кілька найгарячіших.

1. Після переведення на початку третього тисячоліття «Журналістики» з напрямку наукових досліджень «Філологія» в новостворений — «Соціальні комунікації» — класичні поняття «журналістика», «журналіст» непомітно відсунулися на периферію. Їх настільки швидко замінили терміни «комунікація», «комунікатор», що в середовищі дослідників-непрофесіоналів, які опинилися в цю пору біля керма журналістикознавчої науки, виникла ідея перейменувати звичну вже галузь знань під національним класифікатором 06 «Журналістика» на «Комунікативістику». Ініціатори розповсюдили навіть підготовлену для Кабінету міністрів розгорнуту «Пояснювальну записку», в якій, як стверджує професор В. Лизанчук, засобами маніпуляції «переконували» урядові чинники, що, мовляв, галузь «Журналістика» не здатна охопити широкий спектр різних форм та видів суспільних відносин, предметом яких є «комунікативна взаємодія між суб'єктами» (Лизанчук, 2018, с. 246). І лише завдяки рішучості поодиноких дослідників втілення цієї абсурдної ідеї вдалося зупинити (Тимошик, 2018).

2. У навчальних планах факультетів та відділень журналістики помітно поменшало предметів, вивчення яких формує стрижень

професіограми журналіста. За умов продовження гібридної російсько-української війни та посиленого нав'язування Росією з допомогою інформаційних війн агресивного «руського міра» професіограма майбутнього працівника ЗМІ мала би базуватися довкола своєї рідної формули трьох «П» — професіоналізму, порядності, патріотизму. Проте чи не повсюдно спостерігаємо те, що ламає цю формулу: у низці університетів, що здобули автономію в плануванні навчального процесу, різко зменшили кількість годин, а подекуди й відмовилися від предметів мовно-літературного блоку. Це вже призвело до формування журналіста-манкурта, який, навчений різноманіттю маніпулятивних технологій, готовий за додаткові гроші бездумно виконувати замовлення своїх хазяїв-власників ЗМІ, але не спроможний через інтелектуальну обмеженість усвідомити міру своєї продажності та її наслідки для журналістики громадянського суспільства. Такої, в якій свято дотримуються бодай визнані міжнародною спільнотою стандарти журналіста-професіонала.

3. Дивні тенденції простежуються із дисциплінами так званого редакторського циклу. Упродовж десятиліть із відомих причин на журналістиці прописалася дисципліна «Літературне редагування». Суть її зводиться здебільше до набуття навичок нормативного стеження за дотриманням унормованого державою правопису. Її зазвичай читають чисті філологи, а не журналісти-практики. Адже це — лише один із видів редагування, спрямований зосібно на мовну площину текстів, на дотримання мов правопису, який, принаймні носії університетських дипломів покликані знати досконало. Але ж, окрім літературного, є ще й інші складові редагування — загальне, галузеве, спеціальне, титульне, художнє, технічне, логічне, композиційне, комп'ютерне, поліграфічне редагування. Також слід пам'ятати і про специфіку редагування за видами текстів: журналістські, рекламні, наукові, довідкові, художньо-публіцистичні, офіційні, дитячі. Усе це охоплює універсальна дисципліна «Основи редагування», у якій передбачено засвоєння широкого комплексу питань і організаційних, і творчих аспектів редагування різних видів текстів, як також методику, техніку й технологію редагування, різноманіття редакторських обов'язків, зустрінеш, у навчальних програмах для журналістів не часто.

4. Предмет із чіткою назвою «Редагування» незмінно прописаний, як один із основних, в усіх навчальних планах для журналістів університетів західного світу. Натомість в українських вишах його почали витісняти заміники з модними натеper назвами на кшталт «Едитологія», «Спічрайтинг», «Копірайтинг». Зовні ніби по-модному, по-сучасному. Насправді таке спічрайтерство спрямоване на освоєння навичок маніпулюванням текстами, а не його правдиве з фак-

тологічного й мовного боку побутування. Нехтування виробленими впродовж більш ніж тисячоліття існування редакторської професії методик і технік підготовки до оприлюднення довершених із погляду не лише мовної грамотності, а й фактологічної достовірності та правдивості різних видів текстів призводить до появи феномену, який ви-несений у заголовок цієї статті, — журналістики безграмотності та примітивізму.

Висновки

Замість висновків до цієї статті пропоную міркування студентів другого курсу факультету журналістики Київського національного університету культури і мистецтв, які щойно вивчили нормативний курс «Основи редагування». Ці тексти не лише подають багатомірний зріз озвученої вище проблеми, не лише спонукають до роздумів про відірвану від реалій життя теоретичну журналістику, а і спонукають безпосередньо причетних у цій справі до конкретики щодо продуманої і зваженої реформи журналістської освіти в Україні.

Бервінова Олександра:

«Хочу застосувати техніку скорочення та правки й у постанови уряду, і в низці указів президента»

Сучасність усе більше механізує, автоматизує, а тепер уже й діджиталізує. А мені потрібен аркуш паперу, хочу відчувати все на дотик. Можливо, це студентська романтизація. Можливо, стан тої справжньої журналістської редактури залишився назавжди в минулому?

Вивчаю підручник «Основи редагування». Сторінка за сторінкою відчуваю рефреном в унісон моїм думкам: *творчість у журналістиці, машині не замінити людину, інтернет не викоренить газету, жодний технічний пристрій не володітиме майстерністю слова.*

Мені страшно. Страшно, що стану частиною тієї політично-олігархічної машини, того механізму морально деградованої і грошовитої влади. Страшно, що хист зовсім зів'яне і відпаде, як той жовтий лист пізньої осені. Невже не може існувати журналістика, редакторство без політики?

На превеликий жаль — не виходить. Величезні білборди, плакати, реклама з їх нахабною неправдивістю, неграмотністю стали справжньою ганьбою нації. Ті, хто це роблять, вважають, що «піпл усе схавас». Найстрашніше, що люди дійсно ковтають це, іноді огризаячись. Але ковтають.

Я хотіла б жити там, де боронитися не треба, де зможу займатися літературою, де спрямовуватиму авторів на прекрасні твори, немов на витвори мистецтва, де сама стану митцем. Я хотіла б жити в Україні без «плям». Та для цього потрібне наполегливе, уперте, сміливе і грамотне втручання редакторської правки в політичну систему.

За час вивчення курсу «Основи редагування» добре освоїла техніку заміни, виконання, перестановки та повної переробки. Так і хочеться в нинішніх тривожних суспільно-політичних реаліях застосувати таку техніку заміни в президентському параграфі, техніку скорочення та перестановки в уряді, хоча тут до всього потрібно використати техніку повної переробки.

Я готова. Готова зануритись у вирій боротьби. Не важливо як себе називати: чи то копірайтер, чи коректор, чи редактор. Головне, що я — слуга слова.

У жилах тече жага до справедливості. У голові — потреба творчої реалізації. Я ключ до розуміння дійсності. Моє покликання — Мойсей українського народу. Я сторожовий пес демократії. Я копірайтер. Англосаксонська калька нашого коректора чи давнього справщика. Я дитина голосних і приголосних.

Залишилося лише одне запитання. Я журналіст? І чи я журналіст український?

Батуріна Юля:

«Як одна дисципліна змінила моє уявлення про цілий фах?»

До вступу на факультет переважала романтика в сприйнятті професії журналіста. Я мріяла стати майстром слова, але не підозрювала, яким непростим є до цього шлях.

Вважала, що журналіст-редактор — це ніби вчителька з української: сидить у своєму кабінеті, читає «твори» колег і подумки ставить двійки за пунктуацію. Коми, крапки, велика-мала, разом-окремо — оце ніби й уся робота редактора (ну, може ще видалити котрусь із літер, яка заблукала...).

Курс «Основи редагування» — не про коректорські знаки, як спрощено дехто вважає. Він про те, як бачити помилки, де їх шукати і як зробити текст кращим, дохідливішим, переконливішим. Він навчив мене скептично ставитися до кожного тексту: реклама в транспорті, політична агітація, навіть статті авторитетних видань. Помилки в уже оприлюднених текстах до жахіння багато. Часто вони викликають сміх, а деколи й сум: невже доросла людина, та ще й за гроші, може писати таку нісенітницю?

Наша професія не обмежується одним лише редагуванням «крапочок і ком». Бути редактором — значить перевірити всю інформацію на достовірність, знати, що саме ця людина із саме цим прізвиськом була саме на цьому місці і причетна саме до цієї події. Коректура тексту теж дуже мене здивувала. Опанувати її на початку було важкувато, але згодом рука «набилася» й позначки міцно закарбувалися в пам'яті. Що я точно не уявляла, так це те, що журналісти власноруч на аркуші папери вносять правки, а не роблять це на комп'ютері (що в

наш час було б логічно. Тепер розумію, що комп'ютерний набір і найдосконаліша комп'ютерна програма можуть завести й автора, і читача в манівці, а твої записи ніколи не підведуть.

Шкода, що даний курс вивчається лише один семестр. Вона дуже знадобиться і для третього, і четвертого курсів. Культ мовних і смислових помилок, який сьогодні вже став ознакою нашого часу, паплюжить не лише українську мову. Він принижує й саму професію редактора-журналіста, і споживача таких текстів.

Березан Дарина:

«Редактор нагадує мені реставратора»

Професія редактора оповита стереотипами та міфами. І вірять у них здебільшого ті, хто ніякого відношення не має до творчості та ніколи у своєму житті не стикався із муками, що викликані недосконалістю власного слова на папері.

У голові може бути безліч ідей — цікавих, яскравих, геніальних. Проте, виклавши їх на чистий аркуш, ти розумієш, що текст вийшов тривіальним, тьмяним і посереднім. І, частіше за все, тільки редактор дасть тобі відповідь на питання «у чому ж проблема?» та як її виправити.

Редактор — це людина, що відчуває ритм думок автора та підлаштовується під його бачення, доводить твір до ідеалу. Редактор — це твій соратник у битві за досконалість слова та змісту.

«Ми живемо в XXI столітті, з усім може впоратися машина». Особисто мене подібні висловлювання приголомшують. Звісно, так звана «машина» виправить слово, але спаплюжить думку. Штучний інтелект навряд чи замислиться про щось більше, аніж перестановка літер та знаків. Натомість редактор побачить усе. Бо він не «мінє місцями літери та проставляє коми», як вважає більшість пересічних громадян. Редактор розуміє унікальність кожного тексту та відчуває його душу, чого комп'ютеризована програма зробити не в силах.

Як особистість, яка обожнює писати та не уявляє без цього свого життя, можу стверджувати, що всі мої твори — мої діти. Діти творчості та думки. Діти поклику, діти натхнення... Коли зароджується ідея, ти формуєш із неї конкретну думку, яку описуєш, вкладаючи в матеріал часточку себе, своєї душі. Ти додаєш у твір краплю життя... Та коли дивишся на готовий текст, інколи розумієш, що він недосконалий, з деякими вадами, наче хворий. Деколи ти картаєш за це себе настільки, що доходиш до самобичування. Але потім, тверезо оцінивши ситуацію, розумієш, що він просто потребує редагування, свіжого та самобутнього погляду спеціаліста. Чому не твого власного? Бо неможливо редагувати свої матеріали зі стовідсотковою об'єктивністю, ти постійно його жалієш...

«Якщо я грамотний, нащо мені редактор? Я й сам достатньо розумний!» — думка, що спровокована самолюбством, пихою та гонором. Очевидно, що митець, якого веде (а інколи несе) натхнення, стає сліпим до свого твору. Він *бачить у ньому те, чого нема* (інтуїтивно, те, що здається очевидним для автора, проте недоступне пересічному читачеві) *та ігнорує те, що є* — повтори, неточності, хворі фрагменти (які власноруч ти навряд чи зможеш діагностувати та вилікувати, бо «самолікування» може лише нашкодити...).

Я впевнена, що навіть за найгеніальнішими авторами будь-яких часів стояли настільки ж геніальні редактори. Після вивчення дисципліни «Основи редагування» я остаточно переконалася в цьому. Бо редактор — це не та людина, яка хоче «повикидати з тексту найяскравіші мої думки та спалювати унікальний стиль», а товариш, якій має любити твій текст як свій власний. Редактор — це реставратор. Він доводить текст до ідеалу, не порушуючи цілісності його компонентів.

Тож відмова від редакторства призведе лише до пандемії недосконалості текстів і тотального невігластва, яке й так, на жаль, панує в суспільстві, що вважає, наче «комп'ютер може все»...

Бойко Христина:

«Всемогутній повелитель слова»

Редагування — це не складник журналістики, а її незмінний помічник та друг, який організовує всю її ексцентричність та надає її творчому доробку *«хребта та крові»* (за висловом Івана Франка).

Чесно кажучи, моє ставлення до цієї дисципліни на початку її опанування було досить скептичним через гранітні стереотипи в суспільстві. Коли я ще була абітурієнтом, хотіла подавати документи на «Видавничу справу та редагування» в один зі столичних університетів. Але потім обійшла цю стежку. І то через сентенції: *«сидітимеш у редакції та чужі помилки виправляти», «це нудно», «будеш перебирати тоси паперів та займатися чорною роботою»*.

На другому курсі цей шлях повернувся в моє життя і я мала змогу пройти ним, заглиблюючись у деталі та цікаві моменти незваної мені дисципліни. Напевно, я стала іншою людиною. Це без перебільшення! Адже сутність редагування зовсім змінилася в моїх очах, а вона змінила мене.

Набутими мною за семестр витримці та уважності може позаздрити найпильніший хижак, адже тепер жодна газета, брошура, рекламний буклет або ж інформаційних білборд не залишаються поза увагою. Помилки, мовні кальки, неправильна побудова речень, а іноді непрофесійний та неетичний зміст піддаються дотепному аналізу та бажанню хоч щось виправити або змінити. Також ця дисципліна під-

вела мене до самоаналізу, самокритики та саморедагування власних текстів. А коректура взагалі стала для мене справжньою медитацією, що надихає та наповнює творчою енергією. Навіть не помічала, як плине час, коли редагувала ті маленькі тексти, що були домашнім завданням. І кожного наступного разу мені хотілося більшого обсягу матеріалу, щоби ще краще попрактикуватися в цій справі.

Я зрозуміла, наскільки редактор універсальний, можна навіть сказати — всемогутній повелитель слова та текстів. Саме від нього залежить якість, наповнення та читабельність видання. Саме він об'єднує людей за різними професіями й інтересами, адже одну книгу, газету або журнал можуть читати в різних кінцях держави та навіть світу. Редактори — це люди, які творять історію писемності, а точніше, систематизують її в ретроспективах минулого та перспективах майбутнього.

Редактори, від штатних працівників у сірій редакції, де вони кожного дня риються в чужих текстах, ніби книжкові черви, та точать рядки творів, ніби миші, у моїй уяві кардинально змінили обличчя. Нині це творчі люди, які допомагають іншим проявити свій талант, вдосконалюють здобутки писемності та формують ґрунт мовленнєвої культури для покоління сучасного та майбутнього. Від їх освітніх, професійних та особистісних якостей залежатимуть думки наших наступників про рівень розвитку освіти, культури та національної ідентифікації українців початку третього тисячоліття.

Вартилецька Марія:

«Більше, ніж просто вміння грамотно писати»

Професія журналіста-редактора вимагає значно більше, ніж просто вміння грамотно писати тексти в різних жанрах. Це насамперед мистецтво відчувати слово, поважати його та вміти ним орудувати. Журналіст, що легко може зрозуміло донести до будь-якої аудиторії інформацію різного рівня складності, безперечно, має володіти цією майстерністю.

Текст може бути написаний правильно, змістовно, лаконічно, але зовсім не привертати увагу публіки. Чому? Відповідь ніколи не буде однозначною, адже скільки існує людей — стільки й думок. Проте об'єднання їхньої сутності та структурування в єдину систему поглядів утворило методику редагування текстів. Вивчення основних принципів редагування допомагає побачити підводні камені, що заважають хорошому тексту розкрити свій повний потенціал.

Професійний редактор має бути десь політиком, у деяких моментах мистецтвознавцем, юристом, істориком, тобто розуміти всі тонкощі залежно від сфери, з якою він має справу. Неможливо редагувати текст про сонячну систему, якщо не знаєш чи Плутон усе

ще планета, тому в роботі редактора важливий постійний всебічний розвиток. Ще не менш важливою рисою є акцентування уваги на найдрібніших деталях, що зазвичай не привертають увагу на етапах редагування, але вриваються в око вже в надрукованому варіанті. Помилки неприпустимі, адже вони назавжди залишаються плямою на репутації редактора.

Професіоналізм дійсно важливий аспект у роботі журналіста-редактора, але не менш важливу роль грає порядність, без якої неможливо уявити сучасний інформаційний простір чистим від ганьби та скандалів. Редактор повинен розуміти межу між тим, що можна випустити до друку, а що має назавжди залишитися в скриньці Пандори. Авторів, які в гонитві за емоціями забувають про права людей на конфіденційність, мають зупинити грамотні редактори, що не пропускатьимуть у світ чиїсь інтимні подробиці з життя. Не варто забувати і про патріотизм, без якого сучасна журналістика так і залишиться на низькому радянському рівні без права на міжнародне визнання. Зовнішній вигляд публікації, естетика її форми також впливають на сприймання матеріалів читачем.

Отже, після вивчення дисципліни «Основи редагування» я зрозуміла, що редакторська справа набагато складніша й відповідальніша, ніж я могла собі уявити. Я дізналася тільки ази, всі нюанси й несподіванки ще попереду, але тепер я можу впевненіше крокувати до пізнання своєї суспільної ролі та професії журналіста.

Кіфу Анастасія:

«Залізобетонні» тексти можуть стати цікавими

Редагологія та виданнялогія завжди викликали в мене надзвичайну цікавість, проте до зустрічі з книгою «Як редагувати» та практичним курсом я не до самого кінця розуміла, чим саме є ці науки та яких навичок потребує професіонал видавничої справи та редагування. Завдяки курсу я опанувала термінологію та глибше й повніше осягнула професію редактора. Практичний курс дисципліни кардинально змінив моє бачення текстів. Я почала бачити помилки, навіть там, де їх немає, а точніше, не повинно бути: у книгах, рекламі, аналітичних матеріалах та інших публіцистичних текстах. Прочитати текст, зробити аналіз та віднайти помилку не було для мене складним завданням, проте відредагувати, знайти правильний аналог давалося складніше. Раніше навіть короткий текст мені важко було привести до ладу. Та складна й довготривала робота з редагування текстів, у яких містилася низка прямих і прихованих помилок різної типології, виявилася найцікавішим домашнім завданням. Лише потрібно було докласти зусиль, втихомирити свою ліню та розібратися із коректурними знаками.

Не менш цікавим було аналізувати внутрішню структуру наукового видання, віднаходити недоліки внутрішньої структури книги, вбачати сухі, «залізобетонні», складні для сприйняття непідготовленим читачем заголовки та перетворювати їх на людські, теплі й цікаві, уявляти себе головним редактором відомого українського видавництва та готувати книги до перевидання.

Практичний курс залишив видимий відбиток. Я навчилася робити редакторський аналіз авторського оригіналу, редагувати та створювати весь заголовковий комплекс видання, опанувала автоматизовану систему оптичного розпізнавання тексту, редагувала різні види видань.

Агієвич Єлизавета:

«Коли не знаєш, з чого їх почать...»

Свої думки про чин редактора й редакторство хочеться почати з уривка вірша Ліни Костенко, котрий, на мою думку, дуже влучний до наших реалій сьогодення в українській журналістиці та редакторській справі: *«Страшні слова, коли вони мовчать, // Коли вони зненацька причаїлись, // Коли не знаєш, з чого їх почать, // Бо всі слова були вже чиймись»*.

Ще будучи малою дитиною, я дуже хотіла бути успішним журналістом, який несе в собі професіоналізм, порядність, патріотизм. Це стосується не лише журналістів, а й редакторів.

Після вивчення курсу «Основи редагування» уважно почала читати рекламні написи в метро, також слухати телевізійні чи радіо новини й розуміти, що наші «патріоти» не можуть сформулювати грамотні речення. Усе частіше виникали питання: «Чому такими безграмотними бувають друковані й озвучені в ефірі тексти? Чи хтось за це відповідає?»

Редакторська справа, виявляється також може бути не лише неграмотною, а і продажною. Як багато українських журналістів працює не на країну, а на власників-олігархів, купка яких скупилася чи не всі провідні телеканали та друковані ЗМІ. Про порядність, патріотизм та професіоналізм тут зовсім не йдеться. Поняття «незалежність журналістики й журналіст» девальвувалося.

За цих обставин нам, майбутнім «літописцям сучасності», є два шляхи: бути нечесним із собою, дурити читачів та заробляти добрі гроші, або ж іти проти вітру, наперекір грошовитим і владним вельможам та не мати постійної роботи і, відповідно, заробітку на життя. Дуже страшні слова для чесного журналіста: «Тебе звільнено без рекомендаційного листа та допуску до інших видавництв!». Людина, котра буде боротися за справедливість у нашому сучасному суспільстві, завжди платитиме своєю репутацією або ж життям.

Основи редагування — невід’ємний курс для майбутніх журналістів. Якщо ми не зможемо чесно працювати, хоч будемо грамотними та професіоналами своєї справи, але в душі ми будемо патріотами своєї країни та боротися за чесність. Нове покоління журналістів ладне зробити все, щоби суспільство не жило в щоденних обманах. Головне — не мовчати та формувати свої думки чітко та ясно.

Василишина Аліна:

«Редактор має захоплюватися тим, чим він займається»

Ще два роки тому я розуміла, що журналісти — люди, які не бояться правди; це люди — які бояться брехні. Проте, це лише про справжніх, а не про маріонеток, які женуться за грошима.

А хто ж для мене був редактор? Скажу чесно, що окрім того, що він здебільше начальник, який підписує, затверджує до друку чи ефіру різножанрові тексти, нічого більше й не знала.

А яке ж розмаїття редакторських обов’язків? Ти ніби Колумб, який уперше відкриває Америку та досліджує для себе новий, незнайомий світ. Процес пізнання тонкощів та деталей редагування в рази цікавіший, аніж може здаватися на перший погляд. Ти віднаходиш для себе все нові й нові шляхи розвитку, які поглинають тебе повністю. Якби мені хтось у дитинстві сказав, що мені це буде подобатися, я б розсміялась, адже тоді мене цікавило зовсім не те. А зараз, скажу по секрету, моя мрія — стати головним редактором журналу VOGUE, який поєднує в собі дві сфери, які мене захоплюють: журналістика та мода.

Що для мене стало найголовнішим? Це відданість своїй професії. Редактор має захоплюватися тим, чим він займається, відчувати та розуміти сутність матеріалів, які потрапляють у його руки. Йому треба по-справжньому віддаватися своїй професії та бути перфекціоністом, який вміє вчасно зупинитися. Редактор — це кропітка та терпляча робота, яка вимагає уважності та повільності якоюсь мірою. Аби бути редактором, необхідно не лише знати правила граматики, а й зуміти перетворити сухий, бездушний текст на живу перлину мовлення, яка вселяє в людей позитивні емоції.

А як же я можу забути про правило трьох «П»? Професіоналізм, Порядність та Патріотизм — це специфічні риси, які необхідні кожному редактору незалежно від сфери його діяльності. Це ніби закони, які в жодному разі не можна порушувати, аби не загубити не лише свою професію, а й самого себе. Редактор, який дійсно є особистістю, не буде гнатися за несправедливо заробленими коштами, угодою начальника за просування кар’єрними східцями, фальсифікувати факти чи негативно впливати на читачів. Справжній редактор буде боротися за чесність та справедливість, яка рано чи пізно однаково восторжествує в нашому суспільстві.

Буць Дарина:**«Наша епоха суцільної безграмотності та неповаги до споживача інформації»**

На початку — фрагмент віртуальної екскурсії зі знаного видавництва: «Вітаємо Вас у нашому видавництві. Розпочнемо знайомство з бібліотеки — там зараз працює редакторка. Олена Григорівна — жінка, працелюбності й терпінню якої заздрить увесь колектив. Уже як тридцять із хвостиком років її життя проходить тут, у царстві літер, коректурних знаків і довідників. За вікнами кабінету жінки промайнули Революція на граніті, Помаранчева революція та Революція Гідності. Здається, і про них вона дізналася, редагуючи новинні матеріали. Працівники жартують, що американська комедія «День бабака» насправді знята про Олену Григорівну».

Висвітлений образ саме такої редакторки був твердо закріплений у моїй голові до моменту особистого знайомства з цією професією. Через стереотипи амбітній школярці важко було досягнути той факт, що хтось може свідомо пов'язати життя з коректурою. Зараз навіть соромно згадувати, що ця сфера діяльності для мене була тотожна механізації здібностей і відсутності творчого розвитку. Іноді закрадаються думки про неактуальність та занепад давньої професії. Уява зупинялася на одноманітній та нудній роботі з текстами, виправленні чергових помилок та відсутності будь-якої комунікації з людьми. А в перспективі ще і сколіоз, окуляри й кошмари, у яких дочка кохає свого тата.

Проте на власному досвіді переконалася, що ніколи не дізнаєшся як воно, доки не спробуєш. Перші кроки на зустріч опануванню професії журналіста-редактора були обережними та несміливими. Техніка коректури здавалася страшнішою за техніку розробки космічних апаратів. Знаки заміни, викидки і вставки — складнішими дорожніх. А помилки в рекламних текстах — гіршими, ніж в особистому житті.

Але з часом редагування відкрилося для мене з нового боку. Прийшло розуміння того, що воно має не лише прикладний характер, а і творчо-організаційний. Що посади, на які може претендувати носій професії, не лише не зупиняються на технічному редакторі, а й сягають менеджера з продажів. Та найбільше мене зачепив аспект актуальності, адже, як виявилось, комп'ютерні технології не те що не здатні замінити працівника, а навіть шкодять справі. Людський фактор вкрай важливий, адже якими б досконалими не були програми, у них відсутній творчий підхід, критичне мислення та здатність набувати досвіду.

Гірко визнавати, але ми живемо в епоху неграмотності та неповаги до споживача інформації. Грубі помилки зустрічаються й у засобах масової інформації, і в рекламних матеріалах, і навіть в офіційних

документах. Багато організацій, компаній недооцінюють важливість посади редактора й розплачуються за це неякісно поданою інформацією. Часто споживачі закривають на це очі, але зловживання може призвести до втрати іміджу.

Сьогодні носій професії редактора має бути універсальним воїном, вміння якого не обмежуються виправленням помилок чи внесенням правок. Він відповідальний за правильно налаштований контакт між бізнесом і автором, між шпальтами і верстальником, між текстом і споживачем. Він має бути всебічно розвиненим, критично мислячим, творчим, уважним, порядним, комунікабельним та відповідати ще з пів сотні якостям надлюдини. Тож насправді Олена Григорівна швидше героїня не «Дня бабака», а супергеройського кіновсесвіту Marvel.

Велічковська Ольга:

«Потрапити до «елітного» кола редакторів може кожен закоханий у журналістику»

Моє пізнання професії починалося поступово. Десь почула, десь побачила, хтось розповів. Читала ще з дитячого віку модні глянці та раз у раз бачила напис «головний редактор». Знала, що є редактори не тільки в журналах, а й на телебаченні або в інтернет-виданнях. Однак, напевно саме через фетиш глянцевого обкладинки і високу моду в мене склалося враження, що посада редактора для обраних. Що місце в колі редакторів потрібно здобути, одержати, вхопити й не відпускати. А справжній редактор завжди ерудований, амбіційний та прагне лише найвищих стандартів.

Інша справа — поглиблене вивчення курсу «Основи редагування». Кожна прочитана лекція відкидала всі сумніви й нав'язані стереотипи. Доводила, що редактор — це не просто статус. Це відповідальність за фінальний результат. Це відсутність права на помилку. Це кропітка праця, на яку завжди потрібна 25 година в добі.

Я усвідомила, що не обов'язково бути вихідцем із релігійного чи міщанського середовища, або народитися серед діячів освіти, науки й письменства, як то було в давнину. Зараз потрапити до «елітного» кола редакторів може кожен закоханий у журналістику. Незважаючи на те, чи це зовсім не англomовний, але амбітний репортер-початківець у «The Westlich Post», який емігрував в Америку з Угорщини, чи це цілеспрямований кореспондент із села Данина, який впевнено починає свій професійний шлях в Україні наприкінці 70-х та стане прикладом для тих, хто починає зараз.

Робота редактора, і, мабуть, не робота, а мистецтво редактора не обирає своїх митців. Майбутні професіонали обирають редагування й самі стають митцями. Я вірю в можливість підкорити собі професію.

Я знаю, що за високою посадою стоїть наполеглива праця, безперервне самовдосконалення, щирий патріотизм, порядність і професіоналізм.

Я слідую одній із десяти заповідей Огієнка — «якісний і простий стиль — то найкращий стиль» і виписую методики редагування української школи собі в нотатки.

Я хочу бути редактором вищого рангу.

Я ним буду.

Замахаєва Анна:

«Зробити текст відшліфованим діамантом»

Найважчим мені в справі редактора здається його обов'язок зробити так, щоб авторські оригінали не втратили свій колорит, емоційне забарвлення, певні унікальні риси. Вміти редагувати — це справжнє мистецтво, адже необхідно не тільки зробити так, щоби текст сприймався бездоганно. Треба, щоб у кожному слові залишилася його душа, щоби думка автора не була спотвореною чи занадто спрощеною.

І подумати не могла, що професія редактора є настільки давньою та має свою багату історію. Той факт, що витoki цієї професії треба шукати за часів виникнення й на перших етапах розвитку письма різних народів, дійсно викликав у мене непідробне здивування. Мені здавалося, як певно й більшості моїх однолітків, що ця професія швидше нова. Як же сильно я помилялася!

Також для мене було справжнім відкриттям те, що професія редактора вимагає наявності стількох вмінь, навичок та якостей: тут і поглиблена гуманітарна освіта, і знання іноземних мов, й аналітичне мислення, і можливість бути з комп'ютером «на ти». А в наших сучасних реаліях надзвичайної важливості також набувають для носіїв цієї професії такі риси як патріотизм, порядність та принциповість.

Справжній редактор, без сумніву, має вміти працювати з авторами, ставитися до їх роботи з повагою, не бездушно робити правки, а дійсно тісно співпрацювати. На ці думки мене наштовхнули слова Джека Лондона в його творі «Мартін Іден»: «Мартін дійшов до такого розпачу, що взагалі перестав вірити в існування редакторів. Жоден із них досі не подає ознак життя, а те, що всі його твори поверталися назад без будь-яких пояснень, лише підтверджувало думку, що редактори — це міф, який вигадали й підтримували кур'єри, друкарі та газетярі...».

За своє життя пощастило бути знайомою з однією професійною редакторкою. У мене викликало захоплення те, якою кропіткою була її робота: коли вона редагувала поезію, кожний рядочок, кожну фразу іноді доводилося перекроювати по декілька разів для досягнення

необхідного ефекту. Але якими влучними ставали слова, якими проникливими ставали вірші й без того талановитих поетів.

Твір, який лежить перед редактором на його столі перед початком роботи, — це своєрідний відшліфований, яскравий та вишуканий діамант. Я впевнена, що професії журналіста-редактора мають приділяти більше уваги в сучасному українському суспільстві, адже без фахівців у цій галузі неможливо уявити, щоби на наших полицях з'являлися високоякісні літературні твори.

Для мене було великою честю долучитися до редагування текстів на наших практичних заняттях. Це дало мені більш чітке розуміння того, як виглядає справа журналіста-редактора зсередини. Я зрозуміла, що редагувати — це до неймовірності цікаво, адже ти працюєш із гігантським пластом інформації, водночас розвиваєш свої здібності та вчишся відрізняти бездоганні тексти від «сирих».

Лисник Наталія:

«Вивчитися на редактора — це гордо й, безсумнівно, перспективно»

Різноманітний фактичний матеріал того чи іншого твору має свою природу, свої способи вираження, свою змістовну, логічну, емоційну, естетичну, психологічну значимість. І всю цю живу, наповнену метою, і структурну інформацію має приборкати — редактор.

Після наших пар, хоч і в складному онлайн-форматі, мені вдалося більше осягнути значущість моєї професії.

Світ змінився і вже ніколи не буде інакшим, бо за кожним словом гарячої преси чи книги я вже бачу людей. Тих самих редакторів-героїв, які тримають на собі величезний пласт інформації, граматики, української мови і правил написання.

Спробуйте уявити, що сталося б із нашим світом, якби за одним кліком прибрати всіх редакторів. Хаос і дезінформування по всій планеті. І це в кращому випадку. Бо не можна недооцінювати силу помилки. Історія наводить приклади розв'язання війн та битв через подібні помилки. Що вже казати про нашу рідну мову. Спаплюжили, перетворили б на суцільний суржик і комбінацію з «братськими народами», а тексти в книжках взагалі втратили будь-яку культурну цінність для наших нащадків.

До проходження цього курсу поняття «професійно написаний текст» у моїй уяві було аж занадто спрощене. «Що там такого, просто написати слова й поєднати їх за змістом?», — сказала би я ще два роки тому. Зараз готова вступити в дискусію сама із собою й переконувати в хибності попередніх думок.

Завдання слова в нашій мові не тільки переносити звуки, бути відтвореним на папері чи на сцені театру. Мова жива, їй теж потрібні

лікарі. Ми і є лікарями української мови. Там, де вона перекручена, хибна, некрасива — ми виправляємо, змінюємо, облагороджуємо. Передивляючись твір, уже на підсвідомості вчитуюся трохи більше, помічаю нюанси.

Вивчитися на редактора — це гордо й, безсумнівно, перспективно.

Стасюк Анастасія:

«Перетворити інформацію на цікавий, корисний та доступний продукт із бездоганною грамотністю»

Сама не можу повірити, що так сухо й нудно уявляла роботу редактора. З упередженим ставленням я прийшла на першу лекцію та практичну і вже через пів години була шокована своїми враженнями. Невже я могла так помилятися? Скільки цікавого, а, головне, важливого робить редактор, який він повинен мати рівень компетентності, як швидко та професійно має виконувати свою роботу... Масштаби обов'язків та різноманіття завдань мене вразили. Протягом усього курсу я намагалася запам'ятати якомога більше корисної інформації, порад. Звичайно, книга «Основи редагування» стала настільною. Я почала цікавитися додатковою інформацією, намагалася аналізувати свої тексти, які писала до того і вносила туди чимало правок.

Редакторська справа не переставала мене дивувати й кількість напрямів цієї професії були наступним відкриттям: художній редактор; технічний редактор; редактор телебачення; літературний редактор; редактор фільму; музичний редактор — кожен із них виконує величезний спектр завдань та контролює, керує, придумує, консультує не один проект. Я дійсно вважала, що бути редактором як із гори котитися: виправляєш помилку за помилкою й нічого цікавого і складного, а воно зовсім по-іншому...

Треба не просто мати вищу гуманітарну освіту, а й орієнтуватися в історичному, теоретичному, творчому, маркетинговому аспектах. Одним словом — масштаби завдань та рівень знань відібрали в мене мову. Проте те, що змогло остаточно перехилити мої терези на користь редакторській справі — важливість та затребуваність. Зібрати цікаву інформацію, звичайно, нелегке завдання, але яка від неї користь, якщо не вміти її правильно, зрозуміло та коректно подати людям? Ось вона — золота середина та головна місія редагування. Перетворити інформацію на цікавий, корисний та доступний продукт із бездоганною грамотністю та змістовністю.

Я вперше знайшла відповідь на питання: чому бажаючих освоїти редакторську справу з часом стає менше? Бо люди бояться відповідальності й такої величезної кількості завдань, адже саме редактор виконує найголовнішу роль у поданні інформації. Можна сказати, що

він є своєрідною «Верховною Радою» Четвертої влади, тільки максимально зацікавленою в народі.

Ткачук Інна:

«Остання перепона між автором та читачем»

Правду говорять, що редактор — це остання перепона між автором та читачем. Людина, що є вухами, очима та голосом світу. Усвідомлення цього вислову до мене прийшло вже після завершення курсу «Основи редагування».

Відомий американський письменник Е. Б. Уайт писав, що читач постійно зіштовхується з проблемами й цих проблем стає ще більше, коли мова йде про газети. Вони створюються в шаленому поспіху, коли немає часу на спокійне прочитання та редагування тексту. Редактор часто отримує нову інформацію від репортерів, які перед надсиланням повідомлення мусять перевірити матеріал на достовірність фактів, проте не завжди в погоні за лідерством, за тим, щоби першими серед конкурентів опублікувати новину, зберігається якість написаного. Виграючи в часі, видавництво програє в репутації, а відповідальність за це завжди буде лежати на редакторові.

Редактор працює безпосередньо з авторами, що часто закінчується війною поглядів та бачень. На одній чаші терезів стоїть редактор, що є представником видавництва, його концепції, принципів, а на іншій — автор, який має свій стиль, бачення, ідею. Знайти компроміс, не переступити через принципи обох сторін та написати матеріал, який буде підкреслювати стиль автора, але водночас і відповідати вимогам видавництва — головна ціль взаємодії цих двох сторін.

Редактор — це і, власне, редактор матеріалу, й автор текстів, і менаджер, і керівник, і виконавець. Він не завжди виключно перевіряє та редагує, часто він і сам створює власний продукт. Цей фахівець завжди має стояти в перших рядах на арені світу новин, бути лідером у публікації матеріалів. Адже, якщо ти не перший, то навіщо це взагалі? Професіонал повинен, крім вичитування продукції власного видавництва, слідкувати за конкурентами, щоби знайти помилку та, знову ж таки, першим спростувати матеріал.

Одним абзацом

Цюкало Ірина:

Вміння бачити текст, сканувати, відчувати його — це те, що приходить із досвідом. Це не можливо освоїти за один день, прочитавши конспект. Треба зрозуміти, попрактикуватися. Древній мислитель і філософ Китаю, Конфуцій казав: «Скажи мені — і я забуду, покажи мені — і я запам'ятаю, дай мені зробити — і я зрозумію». Це і є сут-

ністю дисципліни «Основи редагування». Від самого початку було складно аналізувати, сканувати, розбирати на маленькі частинки текст, науковий посібник, підручник, книгу. Я навіть гадки не мала, що я буду цим займатися й думала, що це не цікаво. Спочатку це було складно, займало багато часу, але ти «втягуєшся». Непомітно проходить час за цією роботою, набивається рука.

Вороніна Ірина:

Редакторство й редагування — це не просто дисципліна, це Альма-матер журналістики. Тут я навчилася помічати помилки, не тільки в домашніх завданнях, а і просто на вулиці, у метро, у супермаркеті — будь-де. Якби мене спитали рік тому «Чи хочеш ти стати першим помічником автора?» Моя відповідь була б негативною. Проте сьогодні, я б відповіла ТАК. Я не тільки хочу, а й можу! І докладу максимум зусиль на втілення цього плану в життя.

Асатурова Діана:

Лише за два місяці знайомства з професією журналіста-редактора, що відбулося в рамках дисципліни «Основи редагування», мої уявлення та стереотипи про фах розвіялися так швидко, що навіть не встигла зрозуміти, настільки інша асоціація виникає в мене тепер про представника редакторської сфери, його сутність, завдання та чин.

Божко Валерія:

Буонарроті про створення своїх бездоганних шедеврів: «Я просто беру камінь і відсікаю все зайве». Особливо мені запам'яталося вичення та використання коректурних знаків і виправлення помилок у рекламних текстах. Знаки правки схожі на архаїчну писемність, та, запам'ятовуючи їх, відчуваєш себе дослідником давнього наскального письменства, що робить процес більш захоплюючим. У мені загорівся вогник заохоченості дослідити все, що я бачу, аби віднайти помилку чи неточність.

Денисюк Аліна:

Я і зрозуміла, що машина ніколи не замінить людський розум. Усі ці програми є недосконалими, переоцінка редактором можливостей систем автоматичної перевірки може призвести до появи смислових «перлів». Так, технічний прогрес значно спростив нам усі сфери життя та техніку роботи редактора, але ж штучний інтелект ніколи не зможе замінити людське око.

Донченко Олександра:

Ця дисципліна стала деталізованою основою, своєрідним місточком до вдалого працевлаштування в майбутньому. Цей різновид професійної діяльності приваблює можливість поєднувати творчість та

технічні операції, примноження у світі добра та боротьбу за справедливість. Проте тільки після практичного засвоєння матеріалу курсу, ти справді розумієш чи «лежить» у тебе душа до цієї складної професії. Чи зможеш, наперекір впливовим підприємствам, відстоювати власну позицію, розповідати про те, що «болить», про те, що так важливо зараз.

Залеська Анна:

Журналіст-редактор — це ціле маленьке підприємство, поєднане в одній людині. Ця особа може виконувати, буквально, майже всі обов'язки будь-якої посади у своїй сфері. Ви уявляєте собі, що однісінька, крихітна особистість може й писати, і редагувати, і створювати, і шукати, і випускати і презентувати? Донині я думала, що тільки секретар має таку кількість повноважень та обов'язків.

Зігунова Анастасія:

Не менш важливим для журналіста-редактора є любов до рідного слова. Він повинен бути на «ти» зі словниками та читати різнопланову літературу українською, перманентно розвиваючись, засвоюючи нові мовні звороти та вивчаючи нововведення. До того ж, фахівець даної сфери зобов'язаний мати почуття патріотизму, оскільки він захищає інтереси своєї держави та народу, обстоюючи позицію громадян та спрямовуючи суспільну думку. Не можу уявити редактора без принципного, непорядного, аморального. Це руйнує довіру до самої професії, псує репутацію цілого редакційного колективу.

Лопань Катерина:

Більшість мережевих видань нехтують елементарною грамотність, не кажучи вже про численні алогізми, перекручення, неточності. Хоча опанування ректорських навичок украї потрібне спеціалістові з реклами чи зв'язків із громадськістю. Адже низка їхніх обов'язків включає написання та дистрибуцію рекламної продукції, також пресрелізів, промоційних статей тощо. Тож грамотність написання, критична оцінка та навички редагування мають стати фундаментальними навичками для кожного професіонала, що пов'язаний зі словом.

Куліченко Анастасія:

«Молодь — майбутнє країни. Саме такі лозунги лунають з українських телеканалів. Але ніхто не думає про заохочення підлітків до роботи в країні, де зарплата журналіста в рази менша, ніж за кордоном. Ось узяті з пошукових сайтів «пропоную роботу» дані про заробітну плату редактора: 7300 гривень. Не на більше доводиться розраховувати й журналістам. Як таке може бути? Адже журналісти-редактори — це грамотність цілої країни. І ще про прикрі дані: на сьогодні,

кожен п'ятий рекламний плакат має редакторські, недоречні помилки та цитати. Після дисципліни «Основи редагування» в мене з'явилося ще більше бажання стати кваліфікованим редактором, писати якісні тексти.

Палійчук Ірина:

Моє бачення чину редактора змінилося, і лише в кращу сторону. Вивчення цієї дисципліни навіть дещо змінює твій характер, допомагає стати більш відповідальним та самостійним. Саме критичний аналіз і оцінка надають роботі редактора творчий струмінь і роблять її мистецтвом. Адже кожен текст індивідуальний і вимагає особного підходу. Для редактора недостатньо встановити помилковість або нечіткість того чи іншого твердження, він зобов'язаний підказати авторові, як, на його погляд, можна покращити матеріал. Це не лише знання правил пунктуації чи лексики, це талант мислити глобально та креативно, талант писати та створювати.

Посідай Катерина:

Часто читаєш чи слухаєш тексти, де в словах більше помилок, ніж самих літер. Це здебільшого продукують люди від влади чи політики. Такі тексти точно не проходили через руки професійного редактора. Хто буде виводити українське суспільство з тієї прірви неграмотності, невігластва та непрофесіоналізму? Редактор. Кожен бестселер має свого автора, але за ним стоїть міцна стіна редакційного відділу, без котрого ми не побачили б жодного творіння таким, яким воно є зараз. Жодні імена не є зайвими на обкладинках, жодна правка редактора не є марною.

Сергеева Катерина:

Без редакторів не обійтися в справі так званих машинних перекладів текстів з іноземних мов. Автоматичний переклад гарантовано містить грубі помилки, які не можуть виправити комп'ютерні алгоритми. Над цим, власне, і працює редактор, а точніше — постредактор. Виявляється, що редагування перекладеного машинного тексту відрізняється від звичайного. Цей так званий постредагований текст мусить бути згодом переглянутий на предмет адекватності перекладу: чи вичерпно передано зміст першотвору, чи збережено функціонально-стилістичну відповідність йому, чи виправлено прості помилки.

Спесовська Еліна:

Навряд чи «знавцям професій» відомі такі функції редактора, як визрівання й реалізації задуму, пошук і відбір авторів, робота з ними на всіх етапах підготовки матеріалів, вивчення видавничого ринку, процес шліфування твору тощо. Крокуючи шляхом набут-

тя практичних навичок, я намагалася засвоїти кожен фаховий рух і захоплено вдивлялася в нові завдання. Зміст і місія цієї професії щоразу доповнювалася новими цікавими деталями. Головним очікуваним відкриттям стало усвідомлення неможливості вивчення лише стандартизованих дій. Наявність творчого начала — двигун успішного освоєння професії.

Урсул Валерія:

Структура, лаконічність, легкість, милозвучність. Ось що ми отримуємо, читаючи той чи інший матеріал. Актуально, прозоро і зрозуміло. Чи таке можливе? Звісно. Проте без попередніх коректур і внесених правок редактора в текст читач отримував би лиш присмак зради і знущання в перемішку із суцільними русизмами, складними зворотами та неухажливістю. Редактор — це та людина, без якої мова давно затонула би в калюжі безграмотності. Редактор завжди залишається в тіні, однак є невід'ємним гвинтиком в океані слова.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

Житарюк, М. (2006). Особливості підготовки журналістів у контексті вищої освіти в Україні. Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика, 28, 148–151.

Квіт, С. (2006). Проблеми журналістської освіти в сучасній Україні. *Магістеріум*. Серія: Журналістика, 22, 4–8.

Кутюченко, О. (2016, 1 березня). *Журналістська освіта в Україні: чому тест на придатність ще й досі не складено?* Детектор медіа <https://ms.detector.media/zhurnalistska-osvita/post/16162/2016-03-01-zhurnalistska-osvita-v-ukraini-chomu-test-na-pridatnist-shche-i-dosi-ne-skladeno/>

Лизанчук, В. (2018). Комуналістика як загроза журналістиці. *Український інформаційний простір*, 2, 246–249.

Партико, З. (2001). *Загальне редагування: нормативні основи*. Афіша.

Тимошик, М. 2018. Витруювання національного в журналістиці триває. *Український інформаційний простір*, 2, 250–253

Шевченко, А. (2005). Без журналістських цінностей нема чого робити в цій професії. *Медіа-критика*, 10, 32–33.

REFERENCES

Kutovenko, O. (2016, March 1). *Zhurnalistska osvita v Ukraini: chomu test na prydatnist shche y dosi ne skladeno?* [Journalism education in Ukraine: why hasn't the suitability test been passed yet?]. *Detektor media* <https://ms.detector.media/zhurnalistska-osvita/post/16162/2016-03-01-zhurnalistska-osvita-v-ukraini-chomu-test-na-pridatnist-shche-i-dosi-ne-skladeno/> [in Ukrainian].

Kvit, S. (2006). *Problemy zhurnalistskoi osvity v suchasni Ukraini* [The problems faced by journalism education in modern Ukraine]. *Mahisterium. Seria: Zhurnalistyka*, 22, 4–8 [in Ukrainian].

Lyzanchuk, V. (2018). Komunikavistyka yak zahroza zhurnalistytsi [Communicism as a threat to journalism]. *Ukrainian Information Space*, 2, 246–249 [in Ukrainian].

Partyko, Z. (2001). *Zahalne redahuvannia: normatyvni osnovy* [General editing: normative bases]. Afisha [in Ukrainian].

Shevchenko, A. (2005). Bez zhurnalistykykh tsinnosti nema choho robyty u tsii profesii [There is nothing to do in this profession without journalistic values]. *Mediakrytyka*, 10, 32–33 [in Ukrainian].

Tymoshyk, M. 2018. Vytruiuvannia natsionalnoho v zhurnalistytsi tryvaie [National poisoning in journalism continues]. *Ukrainian Information Space*, 2, 250–253 [in Ukrainian].

Zhytariuk, M. (2006). Osoblyvosti pidhotovky zhurnalistiv v konteksti vyshchoi osvity v Ukraini [Features of training journalists in the context of higher education in Ukraine]. *Visnyk of the Lviv University. Series Journalism*, 28, 148–151 [in Ukrainian].